

Z leve proti desni: Paolo Piquereddu, Beate Engelbrecht in Roxana Waterson.

Foto: Naško Križnar, Nuoro, september 2008

Naško Križnar (levo) in Les Blank.

Foto: David Mac Dougall, Nuoro, september 2008

SIEFF – SARDINIA INTERNATIONAL ETHNOGRAPHIC FILM FESTIVAL 14. mednarodni festival etnografskih filmov; Nuoro, 15.–21. september 2008

Festival v Nuru na Sardiniji je star 26 let. Od leta 1982 do 2004 je potekal vsaki dve leti na izbrano temo, od leta 2006 pa na poljubne teme. Pripravlja ga Etnografski muzej, ki je del Sardinskega etnografskega inštituta (Istituto Superiore Etnografico della Sardegna). Tako inštitut kot tudi festival od vsega začetka vodi dr. Paolo Piquereddu, ki smo ga letos spoznali v Ljubljani, ko je na 2. Dnevih etnografskega filma predstavljal italijanski etnografski film.

Letos je na razpis prispelo 326 filmov, od katerih je selekcijska komisija (Catarina Alves Costa, David MacDougall, Marc Piault, Paolo Piquereddu) izbrala 38 filmov za predvajanje v tekmovalnem programu. Filme so razdelili v številne sekcije, ki kažejo, kako različnih tematik se dandanes loteva etnografski film. Naj jih navedem: Globalizacija, industrija, spremembe; Otroci; Migracije, srečanja; Verski rituali; Povojni konflikti in sovražnosti; Življenje; Kraji, svetovi; Potovanja; Glasba in poezija; Ženske zgodbe.

Pred festivalom je potekala enotedenska delavnica vizualne etnografije za dodiplomske študente, ki sta jo vodila Judith in David MacDougall. V skupini dvanajstih študentov jih je bilo pet s Sardinije, preostali iz drugih držav. Delavnica je usmerjena v praktično delo s kamero, z vajami percepcije in konstrukcije filmske slike, vendar brez učenja montaže; zgolj učenje montaže v kameri. Namen vsakokratne delavnice je najti obliko za prihodnjo mednarodno poletno šolo, ki bi jo pripravili v Nuoru ali po sardinsko v Nugoru.

Festivalske projekcije so vsak dan potekale v treh sekcijah, dopoldne, popoldne in zvečer, vedno v odlično opremljenem muzejskem avditoriju s približno dvesto sedeži. Vsi filmi, sicer opremljeni z angleškimi podnapisi, so bili simultano pre-

vajani v italijanski jezik. V muzeju so vsak dan pripravili tudi kosilo in večerjo za udeležence festivala, kar je bilo skoraj nujno, ker je muzej na robu mesta. Hkrati pa se je na ta način ustvarila trdnjša skupnost avtorjev in gledalcev. Med gosti festivala so bili avtorice in avtorji filmov ter člani selekcijske komisije in žirije, ki so jo sestavljali: Beate Engelbrecht, Naško Križnar, Judith MacDougall, Antonio Marazzi in Rosella Ragazzi. Žirija je filme gledala skupaj s publiko. Število gledalcev je zelo nihalo. Dvorana ni bila nikdar polna. Nekajkrat so učitelji pripeljali razred ali dva srednješolcev, večji obisk je bil tudi ob predvajanju italijanskih oziroma sardinskih filmov in ob podelitvi nagrad. Festival v Nuoru podeljuje štiri denarne nagrade. Največja (10.350 EUR) je namenjena najboljšemu filmu festivala in se imenuje po sardinski nobelovki Grazii Deledda. Druge tri nagrade po 6.200 EUR so namenjene najboljšemu filmu iz sredozemskih dežel, najboljšemu sardinskemu filmu in, po mnenju žirije, najbolj inovativnemu filmu. Festival v Nuoru je ob beograjskem edini evropski festival etnografskega filma, ki podeljuje denarne nagrade; več festivalov podeljuje nagrade brez denarnega dodatka, nekateri festivali pa so načelno proti podeljevanju nagrad. O smiselnosti nagrajevanja vedno potekajo živahne polemike. Razlogi za nagrade in proti njim so enako prepričljivi, zato jih ne bom komentiral. Vsak festival najbolje ve, kaj lahko doseže z nagrajevanjem in kaj brez njega.

Na festivalu v Nuoru sta se, podobno kot na drugih festivalih, pred očmi gledalcev oblikovali dve skupini filmov, ne glede na sekcije: dokumentarni filmi o antropoloških oziroma etnoloških vsebinah in raziskovalni filmi, ki so jih naredili sami raziskovalci. To je v zadnjem času značilno tudi za druge

* Doc. dr. Naško Križnar, univ. dipl. etnol. in arheol., višji znanstveni sodelavec na Inštitutu za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 2, E-naslov: nasko@zrc-sazu.si

velike festivale. Razlika med obema skupinama filmov je v komunikativnosti in medijski dodelanosti. Izdelki profesionalcev, ki delajo filme za široko občinstvo, so sicer gledljivi, pogrešamo pa v njih razločnejše prikazovanje strokovne problematike, medtem ko filmi raziskovalcev odpirajo različna strokovna vprašanja, ne zmorejo pa jih ustrezno medijsko zapakirati. Tu se morda kaže pomanjkanje izobraževalnih programov za vizualne antropologe. Po drugi strani pa se moramo vprašati, zakaj bi raziskovalci delali filme za široko občinstvo, če je bistvo vizualne etnografije, da pomaga pri znanstvenih raziskavah oziroma jih dopolnjuje. Verjetno je prava vloga etnografskega filma nekje vmes: naj prinaša relevantne etnografske vsebine na kultiviran filmičen način, vendar naj ne pretirava s pretirano avtorsko estetiko in ideologijo. Zelo malo festivalskih filmov je vsebovalo te odlike, npr. *Cabale a Kaboul*, *Room 11 Ethiopia Hotel*, *Morokapel's Feast*, *Ngat is dead*, *Vjesh*, *G.I.O.C.*, tudi nagrajeni *Losers and Winners*, medtem ko je večina drugih filmov predstavljala ali solidno televizijsko narejene filme (npr. *A road to Mecca*, *Yande Codou Sene* (Diva Seereer), *Yoel*, *Ysrael V'ha Pashkavilim*, *Satellite Queens*) ali pravi vizualni ekshibicionizem (npr. *The Pied piper of Hütsovina*) ali pa dokaj grobe, filmsko premalo oblikovane vizualne etnografije (npr. *Dobri sme dosega*, *When the sun rises*). Posebna vrsta sodobnih dokumentarcev so tisti, ki se do skrajnosti približajo intimnemu prostoru sočloveka. Tak je bil na primer izraelski *Zirei Kayitz*. Zdi se, da so taki intimistični portreti nadomestili eksotizem nekdanjega etnografskega filma. Pri nekaterih filmih pa se človek ne more znebiti vtisa, da je imel Jay Ruby prav, ko je začel polemizirati z modnim observacijskim stilom, ki postaja manierizem ali vsaj sam sebi namen, gola observacijska tehnika brez prave prave strokovne poante (npr. *On edge* ali *Haloch Hazor*).

Pred koncem festivala je bila okrogla miza z naslovom *Vizualno zapisovanje v etnografiji*. Vodil jo je Antonio Marazzi, ključni referat, ki je objavljen tudi v festivalskem katalogu, z naslovom *Kamera in um* pa je podal David MacDougall. Njegova zaključna teza je, naj filmanje ne bo rezultat raziskave, temveč raziskava sama.

Častna posebnost festivala je bil *Les Blank*, legendarni ameriški dokumentarist hipijevskega porekla, s svojim zadnjim filmom *All in this tea*. *Les Blank* je človek, ki ne more brez filma, in ko ga naredi, dobimo pošten dokumentarec brez avtorske ekshibicije, vendar tudi brez razvidne etnografske poante.

Zaradi izredno bogatega programa so se žiriji sprva obetali burni sestanki. K sreči se je okus žirantov ujel na ravnotežju med filmičnostjo in strokovnostjo. Odpadli so ekshibicionisti in goli vizualni opazovalci pa tudi televizijsko zastavljene

na produkcija. Člani žirije smo si bili enotni glede nemškega filma *Losers and winners* (Poraženci in zmagovalci) Michela Loekena in Ulrike Franke, v neodvisni produkciji, z izredno jasno idejo in pošteno dokumentaristično izvedbo, predvsem pa z vztrajnostjo in s potrebno poglobitvijo ter ravno pravnju bližino med kamero in človekom. Film govori o podvigu kitajskih delavcev, ki so v enem letu razdrli moderno nemško koksarno in jo kos za kosom prepeljali na Kitajsko. Pri tem so sprožili buren medkulturni (medcivilizacijski) dialog z dramaturškim lokom od zaničevanja in podcenjevanja z nemške strani do občudovanja in strahospoštovanja na koncu uspešnega podviga. Film je dobil nagrado *Grazie Deledda* za najboljši film festivala. Še en film je obravnaval podobno temo globalnih kulturnih srečanj, in sicer Roberta Nugenta, *End of the rainbow* (Na koncu mavrice), ki prikazuje gradnjo zlatokopa v Afriki in njene posledice na okoliško kulturo in ljudi. Kaže, da so obravnave civilizacijskih trkov prihodnost etnografskega filma.

Za najbolj inovativen filmski pristop je bil nagrajen film *Room 11 Ethiopia Hotel* Itsushia Kawaseja, ki ga poznamo z Dnevo etnografskega filma v Ljubljani. Za najboljši sardinski film je bil proglašen film *G.I.O.C. Marine Anedda*, ki prikazuje nerazumevanje cerkvenih in posvetnih oblasti za tradicionalno delavsko kulturno gibanje v Cagliariju. Gre za tipično vprašanje naših dni, za prevlado materialnih koristi nad kakovostjo življenja in okolja.

Nagrado za najboljši film sredozemskih dežel so izbrali študentje MacDougallove delavnice. Odločili so se za italijanski film *Vjesh Roselle Schillachi*, ki je mala monografija albanske vasi v Basilicati, predvsem vloge ženskega petja kot ene zadnjih izvornih sestavin albanske manjšine.

Festival v Nuoru je zelo bogat festival z jasnim poslanstvom, ki sega iz Italije v širši evropski prostor. V sardinskem in italijanskem okolju želi odpreti prostor za vizualno antropologijo in etnografijo s tem, ko postavlja na ogled najboljše filme svetovne produkcije in jih vzporeja z domačo produkcijo etnografskega filma. Pri tem se srečuje s podobnimi problemi kot tudi mi v Sloveniji. To sta predvsem vprašnji ustrezne publike in razumevanje širšega okolja za tovrstno filmsko proizvodnjo. Zanimiva je izjava Paola Piquerreduja v uvodnem prispevku kataloga, da je eden od namenov festivala spremeniti odnos do vizualne antropologije v Italiji, češ da italijanski akademski krogi v nasprotju z drugimi evropskimi kažejo odpor do vizualne antropologije kot posebnega metodološkega polja.

Spletna stran festivala, na kateri je objavljeno vse o festivalu in tudi vsakokratni razpis za vizualno etnografsko delavnico: <http://www.isresardegnaitstituto/>.